

Ensimmäinen kansainvälinen onnettomuuksien ja vammojen ehkäisykonferenssi

The First World Conference on Accident and Injury Prevention järjestettiin Tukholmassa 17.–20. syyskuuta 1989. Konferenssiin osallistui noin 500 tutkijaa 50 maasta, ja sen järjestäjinä toimivat Karolinska Institutet, Socialstyrelsen, vakuutusyhtiö Folksam, European Consumer Product Safety Association, Centers for Disease Control ja Center for Environmental Health and Injury Control yhteistyössä Maailman terveysjärjestön kanssa. Konferenssin yleisteenä oli Safety — a Universal Concern and the Responsibility of All.

Konferenssin järjestäminen perustui neljään seikkaan. Ensiksikin onnettomuudet ovat merkittävimpiä kansanterveyden ongelmia; monissa maissa onnettomuudet ovat tärkein lasten ja nuorten aikuisten kuolemansyy. Toiseksi Maailman terveysjärjestö on ohjelmassaan priorisoinut onnettomuuksien ehkäisyn; tavoitteena on onnettomuuksien vähentäminen 25 %:lla vuoteen 2000 mennessä. Kolmanneksi onnettomuuksien ehkäisy edellyttää koordinointia yhteiskunnan eri tasojen välillä ruohonjuuritason vapaaehtoistoiminnasta kansainvälisiin sopimuksiin; se edellyttää myös yhteistyötä eri viranomaisten välillä ja eri intressiryhmien kesken mukaan luettuna hallintokoneisto, vapaaehtoisorganisaatiot, teollisuus, vakuutuslaitokset, massatiedotus ja pienyhteisöt. Neljänneksi konferenssin järjestäminen perustui uskoon, että tiedeyhteisön panoksella on merkittävä vaikutus onnettomuuksien ehkäisyssä; konferenssin välitön tavoite olikin murtaa raja-aitoja eri asiantuntijaryhmien välillä ja tarjota foorumi vapaalle ja luovalle keskustelulle mahdollisuuksista ja keinoista luoda turvallinen yhteiskunta ja tietenkin myös siitä, miten olemassa oleva tutkimustieto voidaan hyödyntää turvallista yhteiskuntaa luotessa.

Kuten kaikissa muissakin suurissa konferensseissa suuren esiintyjäjoukon esitelmien seuraaminen tuottaa

ylipääsemättömiä ongelmia. On mahdotonta kuunnella kolmen päivän aikana lähes 300:aa esitystä — pahimmillaan, ja näin tapahtui varsin usein, sillä toiminnassa oli kahdeksan rinnakkaisistuntoa. Kun rinnakkaisistuntojen aihepiirit lisäksi oli valittu lähestymistavan mukaan (onnettomuuksien tilastointi, onnettomuuksien epidemiologia, ehkäisystrategiat ja ehkäisytoimien tulokset), onnettomuuksien tavanomaisen luokittelun mukaan (liikenne-, koti-, urheilu-, vapaa-ajan ja työtapaturmat) tai erityisonnettomuuksien mukaan (hukkuminen, väkivaltaiset onnettomuudet, tulipalo ja myrkytys) oli esimerkiksi alkoholia tavalla tai toisella käsittelevien tai sivuavien esitysten seuraaminen kaksin verroin ongelmallista. Onnettomuuksien ehkäisyssä oman istunnon olivat saaneet rakennus-, tuote- ja yhteiskuntasuunnittelu.

Konferenssi päättyi tietenkin korostamaan onnettomuuksien vähentämisen tärkeyttä (Manifesto for safe communities. Adopted in Stockholm 20 September, 1989). Toiseksi sekä esitelmissä että loppujulklausumassa korostui kehittyneiden maiden ja kehitysmaiden erilainen tilanne tavalla, joka oli omiaan korostamaan pienyhteisötason merkitystä. Kun kehittyneissä maissa pienyhteisöjen merkityksen korostaminen näyttää painopisteen siirtämiseltä keskushallinnolta paikallisyhteisölle, on paikallisyhteisön painottaminen kehitysmaissa usein vasta paikallisen hallintokoneiston luomista. Paikallistasolla tapahtuvan ehkäisytoiminnan korostaminen ei kuitenkaan perustunut vain kehitysmaiden tilanteeseen; yleiseksi malliksi nostettiin paitsi Thaimaan Whan Khoi myös Ruotsin Lidköping ja Falköping. "Falköpingissä onnistuttiin paikallistasoon toiminnalla vähentämään onnettomuuksia 25–30 prosenttia, esikoululaisten onnettomuuksia jopa 48 prosenttia. Ja tämä kaikki saatiin aikaan ilman taloudellisia lisäkustannuksia", kuten konferenssin lehdistötiedote painottaa.

Yksittäisissä esitelmissä ja keskusteluissa esiintyi toki muitakin painoituksia.

Konferenssin käytännön järjestelyt toimivat — oltiinhan Ruotsissa. Pienenä kauneusvirheenä merkittävään kuitenkin muistiin, että niin organisaatiokomiteaa kuin avausistuntojen puheenvuoron käyttäjiä esiteltäessä kokousyleisö näki edessään pelkkiä miehiä — oltiinhan kuitenkin Ruotsissa.

Yksinomaan tai erityisesti alkoholia ja onnettomuuksia käsitteleviä esityksiä konferenssissa ei ollut montakaan. Eipä tosin paikalla ollut alkoholitutkijoitakaan. Kettil Bruun Societyn jäseniä paikalla oli yksi; kolme muuta osallistujaa hakenee jäsenyyttä lähitulevaisuudessa. Varsinaisten alkoholitutkijoiden poissaoloa voidaan toki selittää usealla tavalla. Lapsille ja vanhoille sattuvissa tapaturmissa, jotka tulivat esityksissä painokkaasti esille, alkoholi ei näyttele suurta osaa. Sama voidaan todeta työtapaturmista (ainakin Suomessa ja useimmissa kehittyneissä maissa). Rakennusten ja kulutustavarain turvallisuusnäkökohdat eivät välttämättä kiinnosta alkoholitutkijaa, ellei sitten pyritä luomaan turvallista ympäristöä juopolle siinä kuin eri tavoin vammautuneille. Alkoholitutkijain poissaoloa voitaisiin myös selittää sillä, että Maailman terveysjärjestön ohjelmassa pannaan suurta painoa onnettomuuksien ehkäisyyn paikallistasolla, kun taas alkoholitutkimuksessa on parin viime vuosikymmenen aikana keskitytty kansanterveyden edistämiseen valtiollisella tasolla tapahtuvan alkoholin saatavuuden säätelyn avulla. Selitys ei kuitenkaan ole aivan tyydyttävä, sillä alkoholitutkimuksessa on viime vuosikymmenen aikana kiinnitetty paljon huomiota erilaisiin community response ja emergency response -tutkimuksiin, ja näitä käsiteltiin Tukholmassa monissa esityksissä. Lisäksi onnettomuuksien ehkäisyssä on kyse myös raportointisysteimeistä ja tilastojen keräämisestä sekä niiden luotettavuuden arvioinnista. Onnettomuuksien ehkäisyyn liittyy usein myös kysely- ja haastattelututkimusten suorittamista sekä onnettomuuksiin kytkeytyvien kulttuuristen ja sosioekonomisten teki-

jöiden osuuden arviointia. Näissä suhteissa alkoholitutkimuksella olisi ollut annettavana oma merkittävä panoksensa myös Tukholman-konferenssille. Lisäksi onnettomuuksien ehkäisyssä koti- ja vapaa-ajan tapaturmat ovat vähiten tutkitut alueet, ja juuri näiden tapaturmien yhtey-

dessä alkoholilla on — tai ainakin arvellaan olevan — merkittävä osuus. Voisi myös arvella, että alkoholitutkimuksella olisi sanansa sanottavanaan silloinkin, kun keskustellaan institutionaalisista tai taloudellisista esteistä tehokkaaksi havaitun ehkäisytoimenpiteen toteutta-

misessa.

Lopuksi: niin alkoholin parissa kuin muillakin aloilla työskenteleville tutkijoille on terveellistä aika ajoin osallistua konferensseihin, joissa kehitysmaiden ongelmat ovat korostuneesti esillä.

Esa Österberg

Happy Hours

Ahola, Eija: *Happy Hours — uuden keskiluokan ravintolaelämää. Helsinki: Hanki ja Jää Oy, 1989, 111 sivua*

Suomalainen sosiologi Eija Ahola on kirjoittanut "Happy Hours — uuden keskiluokan ravintolaelämää" -nimisen kirjan. Kirja on muokattu ja lyhennetty versio hänen sosiologian lisensiaattitutkimuksestaan.

Ahola kuvaa aluksi uutta keskiluokkaa, J. P. Roosia siteeraamalla, seuraavasti: Uuteen keskiluokkaan kuuluvat tyypillisimmillään ne miehet ja naiset — useimmiten av(i)opareina — joilla on akateeminen tai ylioppilaspohjainen opistotasoinen koulutus ... jotka asuvat kaupungissa, jotka ovat toimihenkilöitä, hallinnon alalla, suunnittelun tehtävissä ... koulutuksen, kulttuurin, sosiaali- ja terveyshuollon alalla ... Uutta keskiluokkaa käsitellään (tunnettua ranskalaista esikuvaa käyttäen) "sosiaalisena muodostumana eli samanaikaisesti sekä elämäntapaan ja elinolosuhteisiin että tietoisuusmuotoihin viittaavana käsitteenä". Uuden keskiluokan keskeinen yhdysside on "kulttuuri, kulttuurinen malli". Naisten asema tässä luokassa on — tai sen pitäisi ainakin olla — vahva; naiset ovat, miesten tavoin, hyvin koulutettuja, aktiivisia ammatissaan ja itsenäisiä. Itse asiassa uutta keskiluokkaa voidaan kuvata (tässä Ahola siteeraa jälleen Roosia) "naisvaltaiseksi, kulttuurisessa mielessä", tämän yhteiskuntaluokan naisilla on voimakas "kulttuurinen innovaatiohalu, halu olla erilainen".

Miten uusi suomalainen keskiluokka suhtautuu "perinteiseen suomalaiseen juomatapaan", kysyy Ahola. Tämän juomataavan — myytin tai ei-myyttinen — sisältö on se, että työväestöön kuuluva mies juo alkoholia mahdollisimman nopeasti, mahdollisimman halvalla tullakseen mahdollisimman humalaan ja räyhätäkseen sitten mahdollisimman voimaperäisesti. Missä määrin tämä juomatapa on murenemassa tämän päivän keskiluokkaisessa Suomessa; mitkä ovat erityiset keskiluokan alkoholikäytön mallit, jos niitä nyt ylipäänsä on olemassa; sekä viimeisenä, vaikkakaan ei toki vähiten tärkeänä, mitkä ovat samankaltaisuudet tai erot miesten ja naisten juomatavoissa? Ovatko uuden keskiluokan eteenpäin pyrkivät ja itsenäiset naiset ottaneet vallan alkoholikulttuurissa; ovatko he kehittäneet uusia juomatapoja, jotka voivat kilpailla perinteisten juomatapojen kanssa; ovatko he horjuttaneet kuuluisaa, miehistä "suomalaista humalaa"?

Ahola on valinnut tutkittavakseen kolme Helsingin keskustassa sijaitsevaa ravintolaa: olutpubin, ruokaravintolan ja viihderavintolan. Näillä ravintoloilla on, ilmoituksista, hinnoista jne. päätellen, kohderyhmänään taloudellisesti hyvin toimeentulevat ihmiset. Nais- ja miespuolisten ravintola-asiakkaiden ryhmähaastatteluihin pohjautuen (19 ryhmää, 4–7 henkilöä kussakin ryhmässä) Ahola analysoi asiakkaiden suhtautumista alkoholiin ja alkoholiongelmien, hei-

dän juomatapojaan kotona ja ravintolassa, heidän suhtautumistaan työhön ja vapaa-aikaan jne. Valtaosa haastatelluista (70 %) on 25–44-vuotiaita, miehet ovat keskimäärin vanhempia kuin naiset; koulutustaso on korkea, kahdella kolmasosalla asiakkaista on korkeakoulu- tai ylempi opistotasoinen koulutus; haastateltujen ammattijakauma on heterogeeninen, mutta eri alojen toiminnanjohtajat ja sihteerit, yksityisyritykset, mainosalan ihmiset ja erityyppiset taiteilijat dominoivat. Näyttää siis siltä, että ravintoloiden on onnistunut tavoittaa juuri se kohderyhmä, joka oli tarkoitus tavoittaa, eli uusi keskiluokka. Tässä on onnistuttu, ainakin näiden ravintoloiden henkilökunnan mukaan, ylläpitämällä hyvää palvelutasoa, antamalla erityisiä etuja kanta-asiakkailla sekä valitsemalla ravintolalle sellainen nimi, että "jo nimen vaikea lausuttavuus valikoi asiakkaita".

Edustaako uusi keskiluokka uutta alkoholikulttuuria, uutta ravintolaelämää, uutta naisten ja miesten välistä tasa-arvoa?

Haastatellut katsovat, ryhmähaastattelujen mukaan, että heidän juomatapansa poikkeaa keskivertosuomalaisen juomatavasta: He käyvät kantakapakassaan 2–3 kertaa viikossa, tavallisesti arkipäivinä töiden jälkeen, ja juovat 2–3 olutta käyntikertaa kohden. Juopuminen on poikkeus, ei sääntö. Alkoholinkäyttö on "normaalia" mutta maltillista myös kotona: viiniä ruoan kanssa, olutta saunan jälkeen, drinkki TV-uutisia katsellessa. He eivät pidä todennäköisenä, että he itse tai muut heidän oman ryhmänsä jäsenet voisivat saada alkoholiongelmia. Alkoholis-